

“La decisió de l'esquerra ‘abertzale’ és irreversible”

Quins aspectes bàsics diferencien l'anterior procés de pau frustrat, el de les converses de Loiola, de l'actual procés polític al País Basc?

—A l'anterior hi va haver unes negociacions prèvies que van menar a la treva d'ETA, és a dir, al període de distensió i al procés de diàleg posterior. Ara, en el cas actual, i partint de la base que encara no en sabem gran cosa, sembla que la decisió d'ETA de no fer atemptats no és producte de negociacions prèvies.

—I ara, no hi ha el triangle (PNB, Batasuna, PSE) de Loiola, tampoc?

—No, ara com ara sembla que no hi ha compromisos previs. Hi ha un debat intern molt profund dins l'esquerra *abertzale*. Crec que ha fet una autocrítica molt seriosa respecte al procés anterior, el de Loiola. Una autocrítica que l'ha dut a prendre unes decisions unilaterals en el sentit de voler transitar cap un cicle sense violència d'ETA, on l'abandonament de l'activitat armada no hagi de ser una conseqüència de cap compromís.

Fins ara, en tots els processos, Alger, Lizarra-Garatz, Loiola, les treves d'ETA havien estat conseqüència de compromisos o d'acords. En aquest cas, es planteja el procés com a punt de partida, amb un canvi estratègic profund, d'un nou cicle polític. És una decisió unilateral que respon a una decisió interna, que parteix de la conclusió, en poques paraules, que la lluita armada, la violència d'ETA, significa un fre. Però voler fer aquest pas sense fissures internes, mantenint la cohesió interna, fins ara els ha dut a esperar ETA. Es van esperar a Lizarra-Garatz, a Loiola, però ara ja han decidit de tirar pel dret i fer anar ETA per aquest camí.

Jo no parlaria de semblances entre tots dos processos. Però sí que diria que l'actual procés al País Basc és una

Imanol Murua (Zarautz, País Basc, 1966) és periodista i autor del llibre ‘El Triángulo de Loiola’ (Ed. Tarttalo), on explica les claus del procés de negociació de l'anterior procés de pau frustrat del País Basc, entre el 2005 i el 2007.

conseqüència de tot allò que va passar a Loiola.

—De la manera com va fracassar llavors el procés?

—Bé, de la lectura que s'ha fet d'aquell procés, de veure que van ser a punt d'arribar a un acord possible que podia haver permès de fixar les bases per a encarrilar políticament la solució del conflicte. I, veient que aquella ocasió es va malaguanyar, i en analitzar-ne el perquè, s'ha arribat a la conclusió que calia actuar d'una altra manera. I per això es produeixen tots aquests canvis que, sense cap mena de dubte, ens duren a un nou cicle polític.

—Què va significar Loiola i per què va fracassar?

—Les dotze reunions de Loiola, entre les direccions del PNB, Batasuna i PSE, eren per a entendre'ns la part política de tot el procés de pau. Hi havia un carril, la mesa tècnica, a través del qual ETA i el govern espanyol debati- en i, fins i tot, arribaven a algun acord. Allò propicià l'alto-el-foc. Loiola n'és la part política. Allà s'estableix —i totes les forces polítiques ho assumeixen per primer cop— que en el procés de

pau, els partits polítics bascos són els que han de parlar. I que de l'altra part, la de les conseqüències del conflicte, presos etc., n'han de parlar ETA i el govern espanyol. Aquesta separació ve de la declaració d'Anoeta.

Mentre el carril tècnic estava en crisi permanent, el carril polític començà a negociar sobre les bases que havien de conduir a un nou marc polític que referendarien els bascos. Unes bases polítiques (territorialitat, dret de decidir, etc.) que els partits presents a Loiola es comprometien a defensar als fòrums més amplis, públics i institucionals.

Les tres delegacions van arribar a un esborrany d'acord, de cinc punts consensuats. Se'n destacava, per la importància, el segon, que és una formulació del dret de decidir, en el qual s'assumia que tots els projectes polítics, a més de poder ser defensats, han de poder ser materialitzats si hi ha una majoria política. Això hauria obert la porta a la independència si una majoria ho volia. I el quart punt, sobre la territorialitat, on només es va arribar a consensuar l'impuls d'un òrgan de cooperació entre la Comunitat Autònoma Basca i la de Navarra. Però després, Batasuna va voler fer una proposta més concreta d'un estatut d'autonomia únic per a les quatre províncies. Aquesta controvèrsia va ser una de les que va pesar en el fracàs d'aquell procés.

—En aquest nou procés que s'inicia en la política basca, es prioritza el dret de decidir i sembla que la territorialitat ara seria una conseqüència de l'aplicació d'aquest dret.

—En la fase en què som ara, d'un procés incipient, em fa l'efecte que a curt termini no es planteja cap negociació política que pugui ser punt i seguit d'allò que es va dir a Loiola. Ara hi ha un procés dels partits sobiranistes que intenten teixir una estratègia comuna. Hi ha hagut una reflexió marc que conclou que la violència d'ETA és un fre per a fer confluïr aquestes forces. Per tant, apartat el tema de la violència, les condicions per a unir forces són adequades. De manera que l'estratègia és fer una acumulació dels sectors sobiranistes, amb l'objectiu de canviar la correlació de forces. I sense la violència d'ETA —que també serveix de

justificació de moltes actituds de tancament i entossudiment de l'estat i que s'utilitza per no parlar de política— i amb una correlació de forces diferents es vol arribar a una confrontació política amb l'estat. I aquesta confrontació sí que podria acabar en una mesa de negociació per a recuperar bona part dels continguts de Loiola.

—**És a dir, més que negociar res, se cerca un canvi de regles.**

—Exacte, la filosofia principal és que caldrien unes noves regles de joc en les quals l'estat hauria de garantir allò que decidissin els bascos. I els sobiranistes, *abertzales* o nacionalistes, haurien d'assumir que aquests canvis s'han de fer seguint els procediments legals. Jo crec que aquests és l'equilibri que es buscava a Loiola.

—**Això que expliquen no és gaire lluny del pla Ibarretxe, excepte potser el debat de la territorialitat, que evidentment és un tema clau.**

—Sí, les iniciatives d'Ibarretxe van intentar dur una confrontació política que es va traduir en un xoc de subjectes polítics. Primer a les Corts, amb l'Estatut basc, i després al Tribunal

Constitucional, amb la llei de consultes. Llavors van establir que l'única sobirania era la de l'estat i punt. Va ser un xoc entre sobirania.

En el cas d'Ibarretxe, era una confrontació política, però pràcticament anava sol, perquè no tenia ni el suport del seu partit.

Ara aquest procés es planteja més col·lectivament, amb la participació de diversos partits, i sectors, tot i que el PNB no hi és, però hi ha sectors que sí que ho observen amb interès.

—**Hi ha un procés d'acumulació de forces de l'independentisme basc, per impulsar un procés polític, amb més forces polítiques basques. Però això és possible que prosperi, sense una negociació ETA - govern espanyol? I, vist com està el panorama, ara com ara no és molt complicat d'imaginar?**

—Sí, és una proposta política que presenta moltes dificultats. Tenim l'exemple de Catalunya, amb tot el procés de l'Estatut i les retallades. I a Loiola es parlava d'una cosa prou més ambiciosa que un estatut d'aquestes característiques. Per tant, sí que serà

molt difícil de canviar les regles del joc amb una confrontació política, en la qual l'estat té molts ressorts policíacs, judicials i polítics de tota mena. Però crec que s'ha arribat a la conclusió que amb el joc polític es poden canviar les majories. A més, en les circumstàncies actuals cal tenir present que el joc té trampa, amb una part important de la societat basca que no té representació política.

—**Al llibre es veu la presència dels mediadors internacionals al procés de Loiola. Quin paper hi van tenir?**

—Distingeixo dues parts: l'anterior a la treva, la del març del 2006, del Centre Henri Dunant, dedicat a tasques de mediació. Van treballar per fer possibles els contactes i les reunions secretes entre ETA i el govern, entre el juny i el novembre del 2005, que va comportar la treva d'ETA. Però hi ha una segona part, al final del procés, després de l'atemptat de la T4 de l'aeroport de Barajas. Ara se sap que quan el govern espanyol va dir que tot s'havia acabat van treballar per propiciar un darrer intent negociador. I finalment es van tornar a asseure a ne-

JORDI PLAY

gociar a Ginebra, en un format de doble mesa govern-ETA. Per fer possible això, hi van intervenir el Centre Henri Dunant, però també s'hi van implicar, en aquestes tasques que hom anomenava de *facilitació*, representants de governs com el noruec, el britànic i l'irlandès, i del Sinn Féin.

Egiguren ho explicava molt simplement: “Vam anar a Ginebra perquè Blair li va dir a Zapatero que ETA tenia alguna cosa nova per explicar-nos. Vam anar-hi i no hi havia res de nou. I ens en vam tornar.”

En tot cas, jo crec que la tasca que van fer aquests mediadors internacionals, al final del procés de Loiola, té força a veure amb la tasca que ara fa el grup, el cap visible del qual és Brian Curry, tan important com discreta i secreta, que influeix en ETA, i que espero que també influirà algun dia en el govern espanyol. Però ara és una tasca diferent, perquè l'esquema de negociació no és ETA-govern per arribar a una treva. Ara demanen públicament una treva a ETA, per poder propiciar uns canvis en la política del govern. De manera que ens movem en un altre esquema, però mantenen aquest paper de *facilitadors*.

—De tota manera, tant a Loiola com ara hi va haver una falta de reconeixement d'aquests actors internacionals per part de l'estat espanyol. No és cap entrebanc?

—És molt comprensible que el govern espanyol no vulgui reconèixer la mediació internacional. Vol que es

consideri com un afer intern. L'estat se sent molt més còmode sense haver de parlar de política davant de testimonis de prestigi reconegut, als quals no pots vendre que el dret a l'autodeterminació és una cosa inventada per no sé qui, o coses que poden funcionar en l'opinió pública espanyola, però que són més difícils de sostenir davant d'actors internacionals.

L'estat espanyol sempre ha provat d'evitar la internacionalització del conflicte. I ara també, i vol fer creure que aquestes personalitats reconegudes internacionalment són simples assessors de Batasuna. Però qui coneix la trajectòria de personalitats com William de Klerk, John Hume, Mary Robinson, etc. sap que aquests personatges no s'embarcarien en un simple paper d'assessorament de Batasuna, considerada, internacionalment, com el braç polític d'ETA.

“No m'imagino Rubalcaba davant una comissió internacional, per exemple, justificant per què Otegi encara és a la presó”

És clar, no m'imagino Rubalcaba davant una comissió internacional, per exemple, justificant per què encara Otegi és a la presó. Això és vendible a Espanya, però a uns observadors internacionals...

—Fins a quin punt creieu que la decisió presa per l'esquerra independentista es podrà mantenir en la situació actual, en què continuen les detencions, els empresonaments, les denúncies de tortures?

—Penso que la decisió de l'esquerra *abertzale* és irreversible. Passa que no es pot saber si els sectors descontents amb aquest procés —que n'hi ha dins l'esquerra *abertzale* i dins ETA— es mantindran cohesionats. És a dir, la decisió majoritària és irreversible, però no es pot saber si pot haver-hi sectors que no la segueixin. I amb això també hi juga l'estat.

Fa pocs dies que hi va haver un atemptat a Irlanda, quan fa dotze anys dels acords de Stormont. Per tant, seria innocent d'aventurar-se a pensar que no hi haurà cap escissió ni cap sector descontent en el procés. Tanmateix, sí que percebo una certa preocupació en les declaracions dels líders de l'esquerra *abertzale*. Es fan crides a obeir la decisió de les bases: això deixa entreveure que aquesta possibilitat de divisió els preocupa.

—El PNB va ser una de les peces del procés de Loiola. En l'actual, creieu que és prescindible?

—Tal com passen les coses, no sembla que el pol sobiranista tingui interès que s'hi afegeixi el PNB. Poden coincidir en determinats interessos i apostes de confrontació política amb l'estat, segons també com estiguin les forces internes del PNB. Pot arribar-se a un nou escenari polític en què hi hagi, de nou, un triangle, PNB, PSOE i aquest pol sobiranista, en el qual els contrapesos siguin diferents, i en el qual el PNB es pugui afegir a una certa estratègia de confrontació política. Però ara per ara no ho veig gaire probable, amb la direcció actual d'Urkullu. Ara bé, l'actitud que prengui el PNB sempre serà molt important. Ara sembla molt alineat amb el PSOE, però també hi ha veus internes que expressen la necessitat de canviar.

Enric Rimbau